

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИХ ОСНОВ
У ФІЗИЧНОМУ ВИХОВАННІMODERN PROBLEMS OF THEORETICAL AND METHODOLOGICAL
FOUNDATIONS IN PHYSICAL EDUCATION

Сучасні умови, в яких відбувається швидкий розвиток всіх галузей науки, зокрема фізичного виховання (ФВ), вимагає від науково-педагогічних працівників постійного вдосконалення вже наявних знань теорії і методики фізичного виховання, умінь творчо підходити до вирішення проблемних ситуацій, швидкого засвоєння нової інформації, критичного мислення та коректної оцінки важливості та ролі суміжних дисциплін у процесі реалізації завдань ФВ. Саме дисципліна Теорія і методика фізичного виховання (ТМ ФВ) сприяє формуванню систем базових знань, які у подальшому визначають професійні вміння в сфері фізичного виховання.

Реалізація вищезгаданого відбувається через правильне розуміння та поступове виконання основних завдань ТМ ФВ, а саме:

- узагальнення компонентів для практичного застосування,
- усвідомлення сутності понять фізичного виховання,
- розуміння закономірностей щодо розвитку та функціонування,
- постановка цілей, формування принципів, завдань, та прогнозування оптимальних способів для управління конкретними процесами.

В статті описано важливість опанування здатностей використання різноманітних прийомів навчання та виховання індивіда, із використанням закономірностей розвитку та проявів психологічних та фізичних властивостей особистості, а також необхідність сприяння утворенню позитивних соціально-орієнтованих значущих якостей (відповідальності, ініціативності, працелюбності, організованості, наполегливості, комунікативних навичок та ін.) Проведено Теоретичне обґрунтування модернізованої системи ФВ здобувачів освіти, що орієнтується на підтримку та розвиток здоров'я. Запропоновано підхід, при якому утворюються необхідні передумови для розвитку фізичної культури фахівця із урахуванням особливостей стану здоров'я, рівня фізичного розвитку та підготовки, кола супутніх інтересів й особистісних потреб здобувачів.

ТМ ФВ нерозривно пов'язана із поняттями загальної педагогіки, загальної й вікової психології та дозволяє вирішити специфічні педагогічні моменти, які знаходяться на стику цих дисциплін. Така дисципліна, як філософія забезпечує методологічне підґрунтя для пізнання, опираючись на яке науковці спроможні об'єктивно оцінювати дії соціальних закономірностей галузі ФВ, проникаючи у суть проблематики, аналізувати, узагальнювати та бачити нові закономірності цього функціонування та перспектив розвитку.

Ключові слова: теорія, методика, фізичне виховання, основи, здобувачі вищої освіти.

Modern conditions, in which there is a rapid development of all branches of science, in particular physical education (PE), require scientific and pedagogical workers to permanently improve their already existing knowledge of theories and methods of physical education, the ability to creatively approach the solution of problem situations, the rapid assimilation of new information, critical thinking and correct assessment of the importance and role of related disciplines in the process of implementing the tasks of FP. It is the discipline Theory and methods of physical education (TM FV) that contributes to the formation of systems of basic knowledge, which further determine professional skills in the field of physical education.

The implementation of the above occurs due to the correct understanding and gradual implementation of the main tasks of TM FV, namely:

- generalization of components for practical application,
- awareness of the essence of the concepts of physical education,
- understanding the patterns of development and functioning,
- setting goals, forming principles, tasks, and forecasting optimal methods for managing specific processes.

The article describes the importance of mastering the ability to use various methods of training and education of an individual, using the patterns of development and manifestations of psychological and physical properties of the individual, as well as the need to promote the formation of positive socially oriented significant qualities (responsibility, initiative, diligence, organization, perseverance, communication skills etc.) Theoretical substantiation of the modernized system of PV of education seekers, which is focused on the maintenance and development of health, has been carried out. An approach is proposed, in which the necessary prerequisites for the development of the physical culture of a specialist are formed, taking into account the peculiarities of the state of health, the level of physical development and training, the range of related interests and personal needs of the applicants.

TM FV is inextricably linked with the concepts of general pedagogy, general and age psychology and allows solving specific pedagogical points that are at the intersection of these disciplines. Such a discipline as philosophy provides a methodological basis for knowledge, based on which scientists are able to objectively evaluate the actions of social patterns in the field of FP, penetrating the essence of the problem, analyze, generalize and see new patterns of this functioning and development prospects.

Key words: theory, methodology, physical education, basics, students of higher education.

УДК 378:37.011.3-051:615.825-051(038)
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/55.2.19>

Ігнатенко С.О.,

канд. пед. наук,
доцент кафедри теорії і методики
фізичної культури та спортивних
дисциплін

Навчально-наукового інституту фізичної
культури, спорту та реабілітації
ДЗ «Південноукраїнський
національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського»

Богатов А.О.,

викладач кафедри теорії і методики
фізичної культури та спортивних
дисциплін

Навчально-наукового інституту фізичної
культури, спорту та реабілітації
ДЗ «Південноукраїнський
національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського»

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. В умовах сучасних

реалій існує чітка необхідність постійної модифікації та адаптування як теоретичного блоку фізичного виховання, та і його методологічної складової.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Низка вчених постійно працюють на активною роботою теоретичних та методологічних аспектів ФВ, а саме:

- на початку XXI ст. були сформовані навчальні підручники із даної проблематики (Линець М.М., Приступа Є.Н., Круцевич Т.Ю., Жданова О.М., Безверхня Г.В., Пангелова Н.Є.);

- пізніше активно розглядалися питання удосконалення процесу ФВ у закладах освіти (ДНЗ, ЗОШ, ВНЗ) такими провідними вітчизняних фахівцями, як: Ареф'єв В.Г., Москаленко Н.В., Вільчковський Е.С., Боднар І.Р., Дубогай О.Д., Круцевич Т.Ю., Куц О.С., Волков Л.В., Пангелова Н.Є., Шиян Б.М., Цьось А.В.;

- сьогодні швидко розглядаються саме ті дисципліни, що опираються на загальні комплекси положень ТМ ФВ, які розробляються провідними дослідниками України: Лісінчуком Г.А., Платоновим В.М., Костюкевичем В.М., Бріскіним Ю.А., Савченко В.Г., Шкретієм Ю.М., Булатовою М.М., Дрюковим В.О., Максименко Г.М.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Недостатність матеріальної бази для ознайомлення із сучасною теорією та методологією фізичного виховання, через постійний та стрімкий розвиток цієї галузі.

Формулювання цілей статті (постановка завдання).

- більш детально розглянути зміни теоретико-методологічних особливостей сучасної системи освіти у галузі ФВ;

- описати нові підходи до оволодіння та користування теоретичною базою ФВ;

- запропонувати адаптовану методику викладання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Постійні та доволі суттєві зміни в суспільному житті вимагають трансформації змісту ФВ здобувачів вищої освіти. Сучасні концептуальні засади модифікують вже сталі уявлення про фізичне виховання як певний процес, специфічність якого проявляється у розвитку рухових навичок та дій та удосконаленню фізичних здібностей особистості [4, с. 180].

Дисципліна фізичне виховання у закладах вищої освіти а – це доволі складний процес психологічної та педагогічної спрямованості, основним завданням якого є створення фізичної культури майбутнього фахівця ФВ, який буде спроможний організувати та дотримуватись принципів здорового способу життя [1, с. 100].

Для найбільш повного досягнення даної мети необхідно вирішити низку суперечностей та впровадити у практику наступні положення:

1. *Формування валеологічного світогляду у здобувачів.*

Заняття з ФВ у закладах вищої освіти сприймаються студентством як певне «соціальне

зобов'язання». Як наслідок, у них формується дещо несерйозне ставлення до дисципліни. Адже відомо, що будь-який примус викликає опір, провокує прояв упертості та активне небажання виконувати поради чи вимоги викладача. При ігноруванні цієї педагогічної аксіоми, досягнення ефекту формування потреби у фізичному вдосконаленні стає неможливим.

Лише при повному усвідомленні здобувачами реальної перспективи впливу на свій організм, вирішення окремих задач стає можливим. У такому випадку процес фізичної підготовки супроводжується активним «включенням» студента, а педагогічні вимоги трансформуються у особисті вимоги. [3, с. 1-45].

2. *Адекватність співвідношення змісту фізичної підготовки до фізичного стану здобувачів.*

В межах обов'язкової, чітко регламентованої програми відсутня реальна можливість реалізації найважливішого принципу системи ФВ – формування диференційованого та індивідуального підходу до кожного із здобувачів із урахуванням стану їх здоров'я, адаптаційного потенціалу, рівня фізичного розвитку та підготовки, шляхом нормування обсягів рухової активності відповідно до індивідуальних можливостей організму [5, с. 39].

3. *Забезпечення можливості вільного вибору виду рухової активності у відповідності до особистих здібностей студента.*

Існує пряма залежність між орієнтацією дисципліни на забезпечення потреб здобувачів у вдосконалення свого фізичного здоров'я та появою необхідності до трансформування сталих підходів організації навчального процесу. Комплексний підхід під час загальної фізичної підготовки дасть можливість студентам обирати близький саме їм вид рухової активності чи певну систему фізичних вправ із урахуванням кола інтересів і здібностей. Така свобода вибору та певна самостійність у прийнятті рішень сприятиме активному залученню здобувачів у процес вдосконалення, забезпечуватиме підвищення вимог до самих себе [3, с. 1-45].

4. *Відхід від стандартизованих навчальних програм та розробка програмно-нормативного забезпечення фізичного виховання у ЗВО.*

Опираючись на сучасні концептуальні положення вищої освіти, програмна складова ФВ має бути досить гнучкою для максимального використання наявної бази закладів освіти та забезпечення можливості реалізації творчого підходу педагогів. Принагідно зазначити, що вона також повинна носити гуманістичний характер, що проявлятиметься у спрямованості на покращення стану здоров'я, всебічний фізичний розвиток, при неможливості дискримінації індивіда чи приниження її гідності щодо різного рівня фізичних можливостей або інших причинами [3, с. 1-45].

При жорсткому, «застарілому» нормативному підході до процесу побудови навчального програм простежується орієнтованість саме на результативну складову в тестах з визначення рівня фізичної підготовленості, а не на особистісні якості здобувача. Проте, повна відміна таких стандартів неможлива, вони потрібні як певна «соціальна норма» фізичної підготовленості здобувачів, як підґрунтя формування системи фізичного виховання загалом. У протилежному випадку, процес фізичної підготовки зведеться до простого активного відпочинку та розваг, а не буде спрямовуватись на вдосконалення рівня фізичного здоров'я студентів [2, с. 1-29].

З метою реалізації вищезгаданих теоретичних положень варто дотримуватись чітко розроблених навчальних програм, де основними завданнями дисципліни ФВ будуть наступні:

- формування усвідомленої потреби у постійному фізичному самовдосконаленні, через систематичні заняття ФВ.
- отримання необхідних знань із теоретичних, методологічних та організаційних основ фізичного виховання у системі забезпечення ЗСЖ й укорінення навички прикладного їх використання для самовдосконалення.
- формування практичних вмінь для розуміння основ методики самоконтролю під час процесу фізичного вдосконалення; вміння адекватно оцінювати рівень свого фізичного стану.
- зміцнення фізичного здоров'я, підвищення резистентності організму до дії несприятливих чинників зовнішнього середовища через

регулярну фізичну активність обсязі близько 6-10 годин на тиждень (з урахуванням можливих протипоказань) [1, с. 100].

Здобувач вищої освіти може обирати будь-який вид рухової активності із урахуванням особливостей фізичного стану, та індивідуальними потребами щодо вдосконалення, оздоровлення, загартування організму тощо [4, с. 180].

Висновки. При застосуванні запропонованих рекомендацій до теоретико-методологічних особливостей організації навчальної дисципліни ФВ, які передбачатимуть модернізацію нормативної бази із урахуванням індивідуального стану здоров'я, особливостей рівня фізичного розвитку та підготовленості, інтересів і потреб здобувачів вищої освіти якості надання освітніх послуг з боку ЗВО буде значно підвищена.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Єрмакова С.С Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: зб. наук. пр. Харків. 2002. 100 с.
2. Круцевич Т.Ю., Пангелова Н.Є. Вступ до теорії та методики фізичного виховання: підручник. Київ: 2012 С. 1-29.
3. Товт В.А., Дуло О.А., Щерба М.Ю. Основи теорії та методики фізичного виховання: навч. пос. Ужгород. 2010 С. 1-45.
4. Тулайдан В.Г., Тулайдан Ю.Т. Практикум з теорії і методики фізичного виховання: навч.-мет. пос. Ужгород. 2017 180 с.
5. Худолій О. М. Загальні основи теорії і методики фізичного виховання: навч. пос. Харків. 2008. 39 с.